

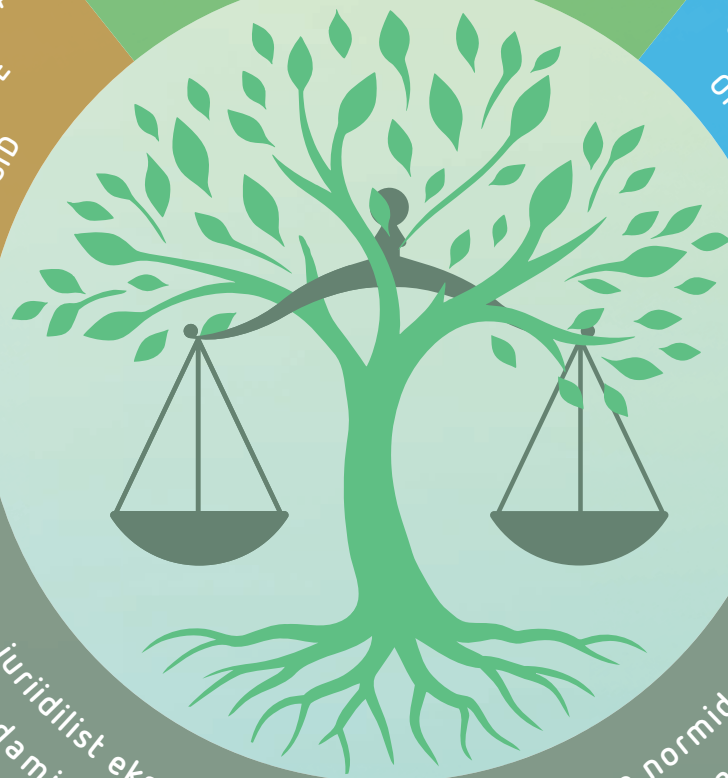
Kõiki strateegia 2025-2030

STRATEEGILISED KOHTUASJAD
ÕIGUSNÕUSTAMINE
ANALÜÜSID

UUTE KESKKONNAJURISTIDE PÕLVKOND
KESKKONNAÕIGUSE INNOVATSIOON
LAHENDUSTE VAHENDAMINE

KOHTUPRAKTIKA JÄLGIMINE
ÕIGUSLOOMES OSALEMINE
ÕIGUSINFO JAGAMINE

KÕIK pakub juriidilist ekspertteadmist keskkonnaõiguse normide kujundamisel
ja nende rakendamisel, seistes sealjuures keskkonnavalaste avalike huvide eest.

Keskkonnaõiguse Keskus (KÕK) on avalikes huvides tegutsev sihtasutus, mille eesmärgiks on aidata kaasa keskkonnaotsuste tasakaalustatuse ja põhiseaduslikkuse tagamisele.

KÕKi asutasid 2007. a SA Eestimaa Looduse Fond (ELF) ning toonased ELFi ja Eesti Rohelise Liikumise juristid Kärt Vaarmari, Liis Keerberg ja Silver Nittim.

KÕKi asutamise ajal oli Eesti keskkonnaõiguses alles arengujärgus ja teadmine keskkonnaõiguse olulisusest ning nõuetest madal. Eesti oli 2000ndate alguses liitunud Aarhuse konventsiooniga ja Euroopa Liiduga, mis tõi kaasa keskkonnaõiguse olulisuse kasvu. Praktika jäi aga arengust maha ja keskkonnaotsused ei arvestanud muutunud nõuetega. KÕKi eesmärk oli seda olukorda muuta, pakkudes õigusabi, analüüsides keskkonnaõigust, korraldades koolitusi ja osaledes õigusloomes. Esimestelaastatelandis KÕK õigusabi sadades keskkonnajuhtumites, koostas analüüse ja hakkas 2009. aastal välja andma keskkonnaõiguse uudiskirja. 2014. aastal anti koos teiste keskkonnaõiguse

tippekspertidega välja keskkonnaseadustiku üldosa seaduse kommentaarid.

Viimase kümne aasta jooksul on keskkonnaõigus Eestis märkimisväärselt edasi arenenud. 2015. aastal jõustunud keskkonnaseadustiku üldosa põhimõtted on leidnud laialdasemat rakendamist, kohtupraktika on jõudsalt täienenud ning kohtunikud, advokaadid ja teised keskkonnaõiguse valdkonnas tegutsejad on omandanud põhjalikud teadmised keskkonnaõigusest. Samal ajal on ka keskkonnaühendused ja kohalikud kogukonnad muutunud aktiivsemaks, kasutades huvikaitses järjest enam õiguslikke vahendeid. Ka kohalikud omavalitsused on muutunud võimekamaks ja teadlikumaks, ehkki KOVide tase keskkonnaotsuste tegemisel on erinev.

2025. aastal seisab maailm silmitsi elurikkuse kao ja kliimakriisiga, mille mõjud on juba selgelt nähtavad. Keskkonnateadlikkus on küll kasvanud ja keskkonnateemad pälvivad üha enam tähelepanu, kuid samal ajal suureneb ka

arvamuste polariseerumine ning valeinfo levik. Seetõttu on õigusriigi põhimõtetele tugineva ja teaduspõhise otsustamise olulisus senisest veelgi suurem.

Majandushuvide ja keskkonnakaitsel vahelised konfliktid sagenevad ning süvenevad lähiaastatel veelgi, põhjustades teravamaid vastasseise erinevate (põhi) õiguste vahel. Tasakaalu säilitamiseks on oluline hoida jõus juba kokku lepitud piirid ja põhimõtted, sealhulgas Eesti põhiseaduses sätestatud väärtused ning rahvusvahelised kokkulepped (Aarhuse konventsioon, Pariisi kokkulepe jpm).

Samuti tuleb leida ka uusi ja tõhusamaid viise, kuidas keskkonnavalitsusi piiranguid keerulises olukorras selgelt sõnastada ja rakendada. Ühe keskkonnakriisi osa lahendamine ei tohi tekitada ega süvendada kriisi teises keskkonna osas. Keskkonnaõiguses tuleb sellele väljakutsele vastamiseks võtta kasutusele uuenduslikke lahendusi.

KÕKi tegevuse lähtekohad

KÕKi strateegia 2025-2030

KÕKi tegevuse põhieesmärk ehk 'missioon'

KÕK pakub juriidilist ekspertteadmist keskkonnaõiguse normide kujundamisel ja nende rakendamisel, seistes sealjuures keskkonnavalaste avalike huvide eest.

KÕKi väärtused ja toimimispõhimõtted

Professionaalne ja missioonitundega meeskond

KÕKi töö on võimalik üksnes tänu inimestele, kes KÕKis toimetavad: nii juristide meeskonnale kui neid toetavale tugitiimile. KÕKi meeskonda ühendab keskkonnahoidlik maailmavaade.

Ekspertsus

Tugineme oma töös parimale võimalikule teadmisele keskkonnaõiguse normide tõlgendamise ja rakendamise kohta. Tööde metoodikas oleme läbipaistvad, viitame allikatele ning meie mõttekäigud ja järeldused on kontrollitavad. Lisaks on meie meeskonna

liikmetel keskkonnakaitsealised teadmised ja head kontaktid keskkonnaühenduste ja ekspertidega, kellelt vajadusel nõu küsida.

Mõju loomine

Oleme veendunud, et õigus on tõhus vahend pikaajalise mõju saavutamiseks, kui seda rakendada järjepidevalt. Loomes muutust mitmel tasandil:

- Aitame üksikisikuid ja organisatsioone õigusnõustamise, kohtus esindamise ning analüüsides.
- Jälgime keskkonnaõiguse arenguid: õigusloomet, kohtupraktikat ja uute lahenduste väljakujunemist.
- Suurendame teadlikkust, jagades keskkonnaõiguse alaseid teadmisi uudiskirja, koolituste ja teiste ürituste kaudu.
- Parandame õigusruumi, osaledes keskkonnavalas õigusloomes.
- Viime oma teadmist otsustajateni ja aitame leida lahendusi sõlmkohtadele, suheldes poliitikakujundajate ning ametnikega ja korraldades kohtumisi ning ümarlaudu.

Nende tegevustega töötame selle nimel, et keskkonnaõigus oleks tõhus ja hästi rakendatud.

Õigusteenuse osutamine

KÕK nõustab ja esindab kliente õigusteenuse raames, võttes seejuures arvesse eesmärgi, et keskkonnakaitsealine avalik huvi oleks kaitstud. Õigusteenust osutame eelkõige vabaühendustele, üksikisikutele ja avaliku sektori asutustele: kohalikele omavalitsustele ning riigiasutustele. See aitab KÕKil täita oma strateegilisi eesmärgi ja teenida tulu finantsilise stabiilsuse hoidmiseks.

Koostöö ja võrgustumine

Mõju saavutamiseks on vajalik hea kommunikatsioon ja koostöö partneritega. Vajadusel ühendame oma õiguslased teadmised loodus-, tervise- ja teiste valdkondade ekspertide pädevusega ning kaasame töösse nii valdkonna asjatundjaid kui teisi juriste. Teeme tihedat koostööd nii keskkonnakaitse- kui ka keskkonnaõiguse organisatsioonidega Eestist ja mujalt Euroopast.

Järgmise 5 aasta arengusuunad

Kasvav tiim

Võtame KÕKi pardale uusi keskkonnaõiguse eksperte, et saaksime oma strateegilistes sihtides veelgi mõjusamalt ja ulatuslikumalt töötada.

Uute keskkonnajuristide põlvkond

Kutsume nii haridusteel olevaid noori kui juba aktiivseid juriste ennast keskkonnaõiguse alal teostama.

Õigusteenuse laiendamine

Kasvatame õigusteenuse osakaalu KÕKi tegevustes. Võtame eesmärgiks kasvatada teenusejuristide meeskonda ning arendada välja mentorluse süsteemi, et tagada teadmiste edasiandmine meeskonna sees.

Strateegilised kohtuasjad

Algatame ja viime läbi rohkem laia mõjuga keskkonnavalaseid kohtuasju, et tagada keskkonna hea seisund, keskkonnaotsuste tegemise kõrge kvaliteet ja inimeste keskkonnavalaste õiguste kaitse.

Teadmiste jagamine

Viime senisest enam ühiskonda teadmisi keskkonnavalastest õigustest ja kohustustest, korraldades selleks muuhulgas koolitusi ja vahendades keskkonnaõiguse alast infot.

Keskkonnaõiguse innovatsioon

Tegutseme keskkonnaõiguse eesliinil ja arendame seda edasi, et see vastaks kaasaja keskkonnavalastele väljakutsetele

ning kaitseks kõrgetasemeliselt inimeste keskkonnavalaseid õiguseid ja loodust. Uurime võimalusi looduse õiguste tunnustamiseks.

Tihedam koostöövõrgustik

Teeme rohkem koostööd teiste õigusekspertide ja advokaatidega, et olla oma tegevustes targemad ja paindlikumad. Tihendame suhtlust rahvusvaheliste koostööpartneritega, et ammutada uusi ideid ja lahendusi teistest riikidest.

Valdkonnaülelised teemad ja sihid

Õigusriigi põhimõte

Keskkonnakaitstes saab õiguslikel vahenditel olla mõju üksnes juhul, kui riigivalitsemises ja keskkonnakasutuse otsuste tegemisel on raamiks **demokraatliku õigusriigi põhimõtted**.

KÕK aitab kaasa selle raami püsimisele, hoides vajadusel nii õigusloomes kui halduspraktikas nähtaval põhiseaduse ja rahvusvaheliste lepete sätteid, hea õigusloome nõudeid ning kohtupraktikas väljakujunenud seisukohti.

Koos teiste vabaühendustega seisame selle eest, et vabakonnal oleks demokraatlikus ühiskonnas vajalik tegutsemisruum ja praktilised võimalused kõigil otsustustasanditel kaasa rääkimiseks.

Keskkonnaõiguse põhimõtted

Keskkonnaseadustiku üldosa seaduses kehtestatud keskkonnaõiguse põhimõtteid

nagu **ettevaatuspõhimõte**, **vältimis-põhimõte**, **keskkonna kõrgetasemelise kaitse põhimõte** ja **'keskkonna kasutaja maksab' põhimõte** tuleb rakendada kogu õigusloomes ning keskkonda mõjutavate üksikotsuste tegemisel.

KÕK kaitseb nende põhimõtete rakendamist, levitades nende kohta teadmist ja seistes nende eest kohtuasjades.

Keskkonnavalalased õigused

1. Keskkonda mõjutavate otsuste tegemisel tuleb arvestada **igaühe õigusega puhtale keskkonnale** ning **inimõigustega** nagu õigus elule ja tervisele, eraelu puutumatusele, tegevusala vabale valikule jm.

2. **Juurdepääs keskkonnainfole** peab olema laiaulatuslik ja tuleb arvestada, et keskkonnaseisundi ja heidete kohta käiva teabe salastamine ei ole lubatud.

3. Avalikkus peab saama osaleda olulise keskkonnamõjuga otsuste tegemises varases etapis ja tõhusalt. Kui miinimumnõuete täitmine ei ole selle eesmärgi saavutamiseks piisav, tuleb teha enam.

4. Igaüks saab end kaitsta teda mõjutavate keskkonnaotsuste eest, vaidlustades neid kas kohtus või muul asjakohasel viisil. Keskkonnaühendustel on laiendatud kaebeõigus, et seista kohtuvaidlustes avaliku huvi eest. Kohtukulud ei tohi keskkonnaasjades olla takistavalt suured.

KÕKi tegevuse fookused lähiaastatel

KÕKi strateegia 2025-2030

Lähiaastatel on KÕKi fookuses eelkõige kliimamuutuse, suurobjektide rajamise, maapõue kasutuse, metsakasutuse, looduskaitse ja veekaitse teemad.

Neis teemades tahame kaasa aidata järgmiste sihtide saavutamisele:

KLIIMAMUUTUSED

Eesti täidab Pariisi kokkuleppes kokku lepitud sihti, et globaalne kliimasoojenemine jääks 1,5 kraadi piiresse või võimalikult selle lähedale. Selleks on vaja, et seadusega oleksid paika pandud õiguslikult siduvad KHG vähendamise eesmärgid ning et nende eesmärkidega arvestatakse olulise kliimamõjuga tegevuste kavandamisel.

SUUROBJEKTIDE RAJAMINE

Loodusvarade kasutamise ületatakse otsuseid teaduspõhiselt, mitte üksiktegevustest lähtudes. Suure ressursivajaduse või muul põhjusel laiale territooriumile avalduva mõjuga objektide – suurtööstused, maan-

teed, energiatootmised jmt – rajamise otsustusprotsessid on läbipaistvad ja kaasavad ja arvestavad erinevate tegevuste kumulatiivse mõjuga.

MAAPÕUE KASUTUS

Maavarade uurimise ja kaevandamise otsused arvestavad kaevandamise tegeliku mõjuga nii looduskeskkonnale kui inimeste elukeskkonnale. Otsuste tegemine põhineb teaduspõhistel hinnangutel ning arvestatud on keskkonnakaitse põhimõtteid. Jätkusuutmatu maavara kaevandamine lõpetatakse.

METSAKASUTUS

Õigusaktides kehtestatakse kestlik raiemaht. Metsa majandusliku väärtuse kõrval võetakse arvesse metsa väärtust looduse ja inimeste elukeskkonna hoidjana. Metsaraiete lubamise kord peab muutuma nii, et raiete lubamisel vaadeldaks raiete kogumõju ja arvestataks kogukondade ja metsaelustiku vajadustega.

LOODUSKAITSE

Ökosüsteemide toimimiseks vajalik ala - vähemalt 1/3 maismaast ja 1/3 merest - on looduskaitse all. Looduskaitse õiguslikud lahendused – väärtuslike alade kaitse korraldus ja neil aladel loodusväärtusi mõjutavate tegevuste lubamise ja mõjuhindamise nõuded, looduse taastamise nõuded ja jõustamismehhanismid toimivad tõhusalt.

VEEKAITSE

Eesti veed on tervikuna kaitstud ja heas seisundis. Veekaitse tööriistu - veemajanduskavasid ja meetmeid, veekeskonda mõjutavate suurtööstuste, maaparanduse ja põllumajanduse suunamise ja kontrollimise meetmeid rakendatakse tõhusalt.

K E S K
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

KÕKi strateegia koostamist toetasid
Siseministeerium ja Kodanikuühiskonna Sihtkapital

 KÜSK **Kodanikuühiskonna
Sihtkapital**